



Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Save the Children

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
Valiokuntaneuvos Eila Mäkipää
Osastosihteeri Tiina Honkanen

Pelastakaa Lasten lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle koskien hallituksen esitystä laiksi perhehoitolain muuttamisesta (HE 86/2016 vp)

Pelastakaa Lapset haluaa kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla 1.6.2016 kuultavaksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan perhehoitolain muutoksiin liittyvästä hallituksen esityksestä. Pyydämme tämän lausunnon yhteydessä myös huomioimaan, mitä olemme asiasta esittäneet ministeriön sähköisessä järjestelmässä 12.4.2016.¹

Järjestön toimialaan perustuen asiantuntemuksemme perhehoidosta liittyy lastensuojeluun. Näin ollen tarkastelemme esitystä pääasiallisesti lastensuojelun näkökulmasta. Huomiomme koskevat erityisesti muutosehdotuksia, jotka liittyvät lastensuojelun perhehoidon erityisyyteen, toimeksiantosuhteeseen, perhekotikohtaiseen hoidettavien enimmäismäärään, lapsivaikutusten arviointiin sekä yksin maahan tulleiden ja turvapaikan saaneiden lasten perhehoitoon.

Kun perhehoitolaki uudistettiin vuonna 2015, saman sääntelyn piiriin koottiin varsin erilaisia tarpeita omaavia asiakasryhmiä. Pelastakaa Lapset on yhtä mieltä Lastensuojelun Keskusliiton² sekä THL:n³ kanssa siitä, että hallituksen esityksessä ja perhehoitolain muuttamista koskevissa esivalmistelussa ei kuitenkaan ole riittävästi huomioitu eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisryhmien tarpeita ja tilanteita eikä esitettyjä muutoksia ole perusteltu riittävästi näistä lähtökohdista lähtien.

1. Toimeksiantosuhdetta on tarkasteltava työsuhteesta erillään

Hallituksen esityksessä ehdotetaan toimeksiantosuhteisten perhehoitajien vähimmäispalkkion korottamista, perhehoitajien vapaa-oikeuden lisäämistä, perhehoidossa hoidettavien enimmäismäärän muuttamista säädetyin edellytyksin, perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksia koskevan oikeuden vahvistamista ja oheishuoltajuutta koskevan sääntelyn tarkistamista. Esitettyjä muutoksia perustellaan sekä taloudellisilla näkökohdilla että perhehoitajien jaksamisen ja hyvinvoinnin vahvistamisella ja perhehoitajien määrän lisäämisellä.

¹ Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö omaishoidon ja perhehoidon lainsäädäntömuutoksista (30.3.2016)

² LSKL:n lausunto HE86/2016 vp 31.5.2016

³ THL:n lausunnon pohjalta asiantuntijakuuleminen sosiaali- ja terveysvaliokunnassa 26.5.2016



Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Save the Children

Pelastakaa Lapset pitää periaatteessa kannatettavana edellä mainittuja ehdotuksia muilta osin kuin mitoituksen suhteen. On oleellista huomioida, että toimeksiantosuhde on erityisluonteinen.

Lastensuojelussa, toimeksiantosuhde, eroteltuna työsuhteesta, on perustunut siihen, että perhehoitaja toteuttaa tehtävänsä omassa kodissaan. Perhehoitajien tehtävä on perustunut vanhemmuuden ja perheenomaisen elämän mahdollistamiseen lapselle. Siksi se ei ole työsuhde.

Jos perhehoitoon lisätään pala kerrallaan työsuhteeseen kuuluvia etuuksia, on vaarana, että menetämme yhden arvokkaan ei-ammattillisuuteen perustuvan lasten hoitomuodon. Konkreettisenä esimerkkinä voidaan ajatella esimerkiksi tilannetta, että perhehoitajien kodissa asuu myös muita lapsia, kuten heidän biologisia lapsiaan ja/tai adoptiolapsiaan. ***Vapaa-ajan vieton suhteen ei pitäisi saattaa lapsia eriarvoiseen asemaan esimerkiksi perheen vapaa-ajan vieton suhteen.***

Perhehoidon tultua lastensuojelulain mukaan ensisijaiseksi, on sen luonne lastensuojelussa muuttunut siten, että rinnalle tarvitaan myös ammatillista perhehoitoa, jolloin voidaan hoitaa vaativahoitoisempia lapsia tai niitä lapsia, joiden kokemukset ja perhetausta edellyttävät vahvaa tukea heitä hoitaville aikuisille. ***Näihin tilanteisiin edellä mainitut uudistukset ovat erittäin tarpeellisia ja kannatettavia.***

Pelastakaa Lasten näkemys on, että perhehoitajien määrän lisääntymiseen sekä jaksamiseen ja hyvinvointiin vaikuttaa ennen kaikkea entistä tiiviimpi ja suunnitelmallisempi sosiaalityön tuki perhehoitajana toimiville sekä riittävä perhehoidon toteutumista tukeva henkilöstö.

Muistutamme, että työryhmän raportissa lainsäädännön muutostarpeista (2010:15) korostettiin useassa kohdissa ***lastensuojelun perhehoidon sosiaalityön tärkeyttä onnistuneen perhehoidon tukena sekä lastensuojelun sosiaalityöhön liitettävää perhehoidon erikoistumiskoulutusta sosiaalityöntekijöille.***

2. Perhekotikohtaista hoidettavien enimmäismäärää tulee arvioida ammattitaitoisen sosiaalityön tuella

Pelastakaa Lapset ei pidä asianmukaisena esitystä hoidettavien määrän korottamisesta esityksessä mainituin edellytyksin. Kannamme huolta siitä, että lastensuojelun perhehoitoon sijoitetaan liian vaativahoitoisia lapsia, jotka eivät ole hoidettavissa nykyisellä ja esityksessäkin mainitulla perhehoidon määrittelyllä toimeksiantosuhteisena perhehoitona.

Erityisesti nyt, kun perhehoito on lastensuojelun ensisijainen sijoitusmuoto, on tärkeää huolehtia siitä, että osaamista vahvistamalla ja toimivien yhteistyökäytäntöjen sekä hoidon tarpeen arvioinnin avulla perhehoitoon sijoitetaan vain sellaisia lapsia ja nuoria, jotka ovat hoidettavissa tavanomaisin ja perheenomaisin kasvatuksellisin keinoin. Lastensuojelulaissa määritellyt rajoitustoimenpiteet eivät koske perhehoitoa, vaan perhehoidossa lasten tulee olla hoidettavissa normaalein kasvatuksellisin keinoin.

Näkemyksemme mukaan esitetty mitoitusmuutos hämärtää lastensuojelun sijoitusmuotojen välistä yhteyttä. ***Sijaishuoltopaikan valinnan on perustuttava aina lapsen tai nuoren tarpeisiin.***



Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Save the Children

Lastensuojelun lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi lapsen hoidon tarpeen ja siitä johtuen lapsen sijoitusmuodon eli sen, sijoitetaanko lapsi perhehoitoon, ammatilliseen perhehoitoon vai lastenkotiin.

Kokemuksemme mukaan jo neljäkin lasta perhehoidossa, erityisesti jos he ovat eri perheistä ja vielä eri kunnista sijoitettuja, on usein erittäin kuormittavaa perhehoitajille. Sijoitetuilla lapsilla on usein koulun käyntiin ja sosiaaliin suhteisiin liittyviä vaikeuksia, he käyvät terapiassa, heihin kohdistuu muita terveydentilaan liittyviä tutkimuksia ja hoitoja, viranomaistoimintaan liittyviä palavereja sekä lapsen läheissuhteisiin liittyviä tapaamisia (jotka voivat olla hyvinkin ristiriitaisia ja kuormittavia).

Kahden ihmisen aika ja voimavarat eivät yksinkertaisesti riitä, vaikka heillä ammatillista koulutusta olisikin. Usein rinnalle tarvitaan tiiviitä tukitoimia ja mahdollisia muita ammattilaisia tukemaan perheen jaksamista ja lasten kasvua. ***Perhehoitajien toimeentulon varmistaminen ei saa olla perustelu mitoituksen muuttamiselle.*** Emme näe, että ehdotetulla lapsimitoituksen muutoksella olisi näin ollen myöskään välttämättä perhehoitajien hyvinvointia tai määrää lisäävää vaikutusta. ***Pidämme kannatettavana sitä, että lasten lukumäärää rajoitetaan ja korostetaan myös jo perhekodissa asuvien lasten tarpeita arvioitaessa uutta sijoitusta perhekotiin.***

3. Lapsivaikutusten arviointia tarvitaan lastensuojelun perhehoidon laadun takaamiseksi

Hallituksen esityksessä ehdotetuista muutoksista ei ole tehty lapsivaikutusten arviointia, vaikka pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa on siihen sitouduttu. Perhehoitolain valmisteluvaiheessa myös sosiaali- ja terveysvaliokunta piti tärkeänä tarkastella jatkossa uuden perhehoitolain vaikutuksia perhehoidon eri muotoihin ja sen saatavuuteen.

Lainsäädännön ja toimintaohjeiden rinnalle tarvittaisiin arviointia, seuranta ja tutkimusta esimerkiksi juuri perhehoidon ensisijaisuuden vaikutuksista lapsen hyvinvoinnille. Suomessa on käytännössä jo kokemusta lisääntyvistä lasten katkenneista perhesijoituksista, jolloin lapsia joudutaan uudelleen sijoittamaan uuteen sijaisperheeseen tai lastenkotiin.

Lastensuojelun perhehoidon toteuttamisella on kiinteä yhteys lastensuojelulakiin, joka ohjaa lapsen sijaishuoltoon liittyvää prosessia ja päätöksentekoa. Sijaisvanhempien eli perhehoitajien asema, oikeudet ja velvollisuudet suhteessa lastensuojelulakiin eivät kaikilta osin ole kentällä selkeitä.

Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä, että lastensuojelun perhehoidon laadun turvaamiseksi lainsäädännön rinnalle rakennettaisiin tarkempi ohjeistus perhehoidon toteuttamisesta ja siinä avattaisiin lastensuojelulain ja perhehoitolain yhtymäkohdat ja niiden soveltaminen. Ministeriön asettama työryhmä paneutuu parhaillaan perhehoidon laatuun vaikuttaviin kysymyksiin. Tästä työryhmästä koottu raportti tulisi ottaa sen valmistuessa käyttöön.



Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Save the Children

4. Yksin maahan tulleiden ja turvapaikan saaneiden lasten perhehoidon tulee olla mahdollista

Pelastakaa Lapset on yhdessä muiden lapsijärjestöjen sekä viranomaistahojen kanssa pyrkinyt vaikuttamaan yksin maahan tulleiden lasten perheenyhdistämiseen⁴ ja perhehoidon mahdollistamiseen.

Tietoomme on tullut, että sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylän johdolla oltaisiin perustamassa ministeriön työryhmä, joka selvittäisi mitä mahdollisia esteitä ja kehittämistarpeita tälle tärkeälle ko. lasten kotoutumiseen liittyvälle ja lapsen oikeuksiin perustuvalla asialla nykytilanteessa olisi.

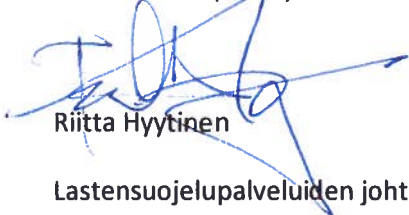
Tietoomme on myös tullut, että STM katsoo, että perhehoitolain mukaisen toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon mahdollistaminen tälle kohderyhmälle vaatisi muutoksia lainsäädäntöön. ***Esitämme, että tämä asia selvitettäisiin osana tätä lainmuutosesitystä.***

Suositus

Edellä todetun perusteella Pelastakaa Lapset suosittaa, että nyt lausunnolla olevaa lakia valmistellaan uudelleen niin, että sitä edeltää perusteellinen lapsivaikutusten arviointi, jolloin yllä mainitut epäkohdat ja puutteet nousevat tarkasteluun, ja lapsen edun arviointi tehdään seikkaperäisesti.

Helsingissä 31.5.2016

Pelastakaa Lapset ry



Riitta Hyytinen

Lastensuojelupalveluiden johtaja



Paula Marjomaa

Kehittämispäällikkö

⁴ Pakolais- ja lapsijärjestöjen tiedote 30.5.2016 ***Lasten paikka on perheessä –miten käy yli 3000 yksin tulleelle lapselle?***